

BELÜGYMINISZTERIUM
A PINCE- ÉS PARTFALVESZÉLY-ELHÁRÍTÁSI SZAKÉRTŐI BIZOTTSÁG
2016. évi tevékenysége

Madaras Attila
elnök

Működési keretek

A több évtizede működő a Pince-, Partfal-, és Földcsuszamlásveszély-elhárítási Szakértői Bizottságnak 2016. október 5-től módosult az ügyrendje.

A Bizottság 2016. évi feladatait alapvetően a vis maior támogatás felhasználásának részletes szabályairól szóló 9/2011. (II. 15.) Korm. rendelet (a továbbiakban R.) határozza meg. A fejlécen használt elnevezés szerint lerövidült az elnevezése.

Mivel aktuálisan megelőzési céllal sem hazai sem uniós források nem állnak rendelkezésre, a Bizottság ezekkel kapcsolatos korábbi döntés-előkészítő, döntéshozó feladatai törlésre kerültek. A felszínmozgásokkal kapcsolatos vis maior igénybejelentések szakvéleményezésén kívül, a Bizottság még egyedi megkeresések esetén foglal állást.

Egyel csökkent a tagság létszáma, megszűnt a titkári funkció, amit valójában az elnök lát el.

Tevékenység

A Bizottsághoz 2016-ban egyedi megkeresés nem érkezett, így tevékenysége – az ebr42 rendszerben rögzített, 3/B mellékleteket is tartalmazó igénybejelentések alapján – a R. szerinti szakvéleményezésekre korlátozódott.

2016-ban 128 települést érintve, 187 helyszínrre, illetve településre került kiállításra szakvélemény, melyből 3 olyan eset volt, ahol az igénylő nem jelölte be, hogy a káresemény felszínmozgást is érint, de – a katasztrófavédelem és a kormányhivatal közös helyszíni bejárásán készült 3/A melléklet alapján – a Magyar Államkincstár kérte a Bizottság szakvéleményének csatolását is. Ezekon kívül, néhány esetben – szóbeli felkérés alapján – nézett meg a Bizottság az adott településen járva, vagy ahhoz közel helyszíneket, hogy előzetesen véleményezze, érdemes-e ezekre igénybejelentést tenni.

Ritkábban, egy igénybejelentésben több helyszín is szerepelt. Ahol érdemi szakvéleményt adtunk, azokat helyszínenként számoltuk. Jellemző volt a sok helyszín az általunk hatáskör-hiányt megállapító szakvéleményekben, ezeket egynek számoltuk.

A helyszíneket 44 kiszállás során sikerült felmérni. 14 esetben nem volt szükség helyszíni szemlére, tekintettel arra, hogy a bejelentő adatlap előzetes

áttanulmányozása, majd telefonos konzultáció segítségével is megállapításra került, hogy a jelzett káresemények nem tartoztak a Bizottság feladatkörébe.

A bejelentett helyszínek tavalyi száma – a korábbi évekhez viszonyítva – átlag felettinek tekinthető. Volt olyan száraz év, amikor az igénybejelentések száma nem érte el a 100-at, míg az extrém csapadékos 2010-ben 640 volt a felszínmozgással bejelentett helyszínek száma.

A káresemények típusonkénti megoszlása

A Korm. rendelet 3. § (8) bekezdése alapján a Bizottság a vis maior bejelentéstől számított 20 napon belül a káreseményt a helyszínen megvizsgálja, veszélyességi kategóriába sorolja és megállapításait a 3/B mellékleten az ebr42 rendszerben elektronikusan rögzíti. A veszélyeztetettségi kategóriába való besorolás és szöveges értékelés megnevezésű 3/B melléklet 1-től 5-ig terjedő skálázást és egy szöveges szakértői véleményt tartalmaz.

- Az ötfokozatú skálán az elnök 6 esetben döntött az 1., azaz a legveszélyesebb kategóriába sorolásról. (Ez 3,2 %-nyi részesedés). Ezt az alacsony értéket is torzítja, hogy egy település ugyanazon helyszínére – ismeretlen okból – két igénybejelentést adott be.
- 22 helyszín (11,8 %) kapott 2. kategóriás besorolást.
- Mint ahogy a helyszínek többsége is átlagos veszélyeztetettségű, ezt jól tükrözi, hogy 124 db 3. kategória született (66%).
- 5 helyszín (2,7 %) lett 4. kategóriás. Ezek mind valós, önkormányzatot érintő káresemények voltak, a településszerkezetben elfoglalt, kevésbé jelentős szerepük indokolta az alacsonyabb kategóriát.
- 30 db (16 %) volt az 5. kategóriás – azaz nemleges – besorolások száma. Ezek közül 11 volt a nem támogatott, 19 esetben állapítottuk meg, hogy az – a R-ben rögzített definíciók alapján – nem tartozik a Bizottság feladatkörébe. Ilyen esetekben az elnök soron kívül olyan igazolást adott ki, melyben – nem vitatva az eset vis maior jellegét – megállapítja a hatáskör hiányát, és hogy az elbíráláshoz részletes szakvéleményének csatolása nem szükséges.

Az érdeemben szakvéleményezett helyszínek közül 90 partfalomlás/-csúszás, 57 pinceomlás/-beszakadás, 3 földcsuszamlás, 4 esetben pince- és partfalomlás, 3-szor partfal- és földcsuszamlás következett be egyszerre.

Az elutasítottak közül 7 érintett partfalat, 4 pincét. A hatáskörbe nem tartozó esetekben az eróziós kimosódások, a sárfolyások, a burkolt árkokban a betonlapok kimozdulása, elsodródása voltak a leginkább jellemzőek.

A felszínmozgásos vis maior helyszínek területi megoszlása

Megye	Támogatott	Nemleges
Baranya	41	9
Bács-kiskun	1	
Borsod-Abaúj-Zemplén	23	4
Budapest (XII.)	1	
Fejér	7	1
Heves	4	
Komárom-Esztergom	11	1
Nógrád	3	
Pest	30	2
Somogy	1	5
Szabolcs-Szatmár-Bereg		1
Tolna	10	2
Vas	1	1
Veszprém		1
Zala	24	3
	157	30

Baranya megyében általában a legtöbb a felszínmozgásos vis maior helyszín. Szokatlan, hogy nem Borsod-Abaúj-Zemplén megye a második ebben a vonatkozásban. Voltak olyan évek is, amikor innen érkezett a legtöbb bejelentés. Pest és Zala megyék sok káreseménye annak fényében már nem váratlan, hogy gyakran lehetett hallani, látni a hírekben az ezen térségeket sújtó felhőszakadásokról. A többi vis maior igénybejelentés száma is magas ezekben a megyékben.

A többi megyében ingadozni szokott a kárigények száma és most sem olyan magas, hogy abból tendenciákra lehetne következtetni.

Támogatás

A lentebb *-gal jelölt megyékben volt 1-1 olyan eset, amikor utólagosan kellett kitölteni a 3/B mellékletet, ezeknél a statisztikában nem jelenik meg felszínmozgásos támogatás, bár történt ilyen célú felhasználás.

Bács-KK. megye látszik a táblázatból, Pest megyében 15,43 MFt, Tolnában 10,4 MFt igény és támogatás egy része növeli még a lenti táblázat értékeit.

Megye	Pályázatban jelzett Vis maior támogatási igény összesen (Ft)	Pályázatban jelzett Pince-partfalomlás, földcsuszamlás igény (Ft)	Támogatás összesen (Ft)	Támogatás pince-partfalomlás, földcsuszamlás esetében (Ft)
Bács-Kiskun*	35 051 238	0	26 370 000	0
Baranya	429 252 449	403 138 141	320 107 000	301 811 000
Borsod-A.-Z.	443 779 826	440 454 014	296 953 000	294 526 000
Budapest	61 856 449	61 856 449	28 000 000	28 000 000
Fejér	136 184 248	76 240 000	109 744 000	73 268 000
Heves	45 962 000	45 962 000	41 071 000	41 071 000
Komárom-E.	223 220 000	194 301 000	196 890 000	167 972 000
Nógrád	31 617 000	22 720	29 672 000	20 776 000
Pest*	635 388 000	554 200 000	493 208 000	412 711 000
Somogy	1 675 000	1 060 000	1 673 000	1 059 000
Tolna*	144 433 000	101 869 000	135 076 000	97 146 000
Vas	7 572 282	1 675 237	7 572 000	1 675 000
Zala	530 796 000	462 471 000	406 648 000	358 352 000
Összesen	2 726 787 492	2 343 249 561	2 092 984 000	1 798 367 000

Mint ahogy az igénybejelentések száma is átlag feletti volt, mindegyik oszlop összege magasabb értéket mutat, mint az előző években. Az összes – felszínmozgásos veszélyelhárítást is tartalmazó – igény és a támogatások aránya 76,76 %-os, míg ugyanez a „tisztán pince-partfalas” igényeknél szinte azonos, 76,75%-os.

Észrevételek

Az előző uniós tervezési ciklusban, az érintett ROP-ok keretében működött a Duna és a Balaton omlásveszélyes partfalainak stabilizálására program. Segítésére a BM tanulmánytervet készítettett 2005-ben. Ez 31 települést mért fel, és arra a végkövetkeztetésre jutott, hogy kb. 100 Md Ft ráfordítással, 800 Md Ft-nyi érték lenne megmenthető. A tervező tavaly – megbízásunk nélkül – aktualizálta az anyagot, és megállapította, hogy kisebb-nagyobb mértékben további 30 település is érintett ezekben a térségekben.

A ROP-ok keretében több, nagy értékű feladat került elvégzésre, de korántsem teljeskörűen, illetve két régió (megye) nem élt a lehetőséggel.

A most folyó tervezési ciklusba nem sikerült beépíteni ezt a feladatot, pedig várható, hogy újabb omlások/csúszások fognak bekövetkezni pl. Fonyódon, Kulcson vagy a Balaton keleti partjának bármelyik településén, de említhető akár Gönyű is. Ezek a vis maiorból legfeljebb csak töredékében kezelhetők, a Bizottság gyakorlatilag eszköztelen.

Nem ritka az olyan eset, amikor egy korábban már támogatott helyszínre kell ismét ellátogatni, mert a megítélt kevesebb pénzből (ez 2010-re főként jellemző) nem lehetett a szükséges mértékű, műszaki megoldású beruházást megvalósítani.

Azon vis maior bejelentéseknél, ahol a bejelentő adatlapon pince, partfal, vagy földcsuszamlás nem került kiválasztásra – de a káresemény a Bizottság feladatát ténylegesen érinti – ott az elnök, az igénylővel felveszi a kapcsolatot és tájékoztatja annak megfelelő kitöltéséről. Rendszerszerű segítség lenne, ha ilyen esetekben, a 3/A melléklet kitöltése után rögtön jelzést kapna a Bizottság, melyre a megfelelő megoldást még keressük.

Visszatérő probléma volt, hogy a károsodott terület sok esetben állami tulajdonban van, így helyreállítása a R. alapján nem támogatható. A helyszíni beszámolók alapján megállapítható, hogy a vis maior helyzetet elszenvedő önkormányzatnak sokkal inkább érdeke a helyreállítás, mint a tulajdonosnak. Ebben nagy segítség a tárgyév elejétől hatályos módosítás, ami kötelező önkormányzati feladatot ellátó épület esetében már engedélyezi az állami tulajdon támogatását.

Az országos hatókörű Bizottság korábban a vis maior jelleg miatt vállalta, hogy 20 napon belül helyszínel, de mivel a megyei szerveknek erre 30 napja van, így nem gyorsítja az ügymenetet és nehezen is tartható. Ha a határidő 30 napra emelkedne, várhatóan – egy térségből több igénylő esetében – növekedne a gépjárműhasználat hatékonysága.

A R. egyes szakaszaiban megkülönbözteti a felszínmozgásokkal kapcsolatos káreseményeket az egyebektől, ahol csak helyreállításra igényelhető támogatás, azonban ezt nem vezeti végig következetesen.

Ezt megyéenként különbözően értelmezik a kormányhivatalok, és erre hivatkozva, sok esetben utasították el az önkormányzat tervét, mondván beruházás nem támogatható, és készültek félmegoldások, ésszerűtlen beavatkozások. Ezek utóbb ismét jelentkeztek vis maior eseményként.

Az elszámolások tekintetében sem egységesek a megyék, és sok esetben kihúzzák az elszámolható tételek közül a feltáró aknát, a támfalak tetején épített korlátot, vagy akár az illemhelyet.

Több olyan helyszínnel találkozik a Bizottság, ahol életveszélyessé válnak lakóházak – és az önkormányzatnak gondoskodni kell a lakók elhelyezéséről – viszont geotechnikai terv nélkül is jól látható, hogy a házak megvédése aránytalanul többbe kerül, mint az ingatlanok értéke.

Tervezők körében felháborodást keltett a R. azon módosítása, hogy a műszaki szakértőnek függetlennek kell lennie „...a helyreállítás későbbi tervezőjétől és kivitelezőjétől”

Ennek oka, hogy a szakértő tesz becslést, hogy a kiviteli terv mennyibe fog kerülni. 2016-ban ez nem okozott fennakadást, de a már említett 2010-ben nem volt elég a tervezői létszám, amikor pedig még nem volt kizáró körülmény a kétféle tevékenység. Voltak önkormányzatok, akik azért estek el a támogatástól, mert határidőben nem tudott megfelelő képesítésű szakértőt szerződtetni. Időszakosan és lokálisan ez újra előfordulhat, mert aránytalan a szakértői vélemények készítésére jogosult tervezők allokációja. Pl. az általában legérintettebb két megyében, Borsodban 9-en, Baranyában csak 7-en rendelkeznek ilyen képesítéssel. Ez még nem jelenti azt, hogy vállalnak is ilyen munkát, lehet, hogy egész más területen tevékenykednek hivatásszerűen.

Megoldás

Az év második felében kerül sor a R. felülvizsgálatára. Ennek során igyekezünk megfelelő és másoknak, más szempontoknak is elfogadható megoldásokat találni a fenti problémákra. Meg fog újulni a 3/B melléklet, hogy abból jóval több adat legyen lekérdezhető.

A tervezéssel kapcsolatban megvalósult intézkedés: Ha olyan mélységű szakértői vélemény készül, ami után külön kiviteli tervre már nincs szükség, ezek elfogadható megoldásnak minősülnek.